

TÜRKİYE'NİN YENİDEN ASYA GİRİŞİMİ

Dünya genelindeki ticaret dengelerine ve eğilimlere baktığımızda Asya kıtasındaki ekonomilerin düzenli olarak büyümeleri neticesinde küresel ekonominin merkezine Asya ülkelerine doğru kaymakta olduğunu görmekteyiz. Bu gelişmeler, pek çok ülkenin orta ve uzun dönemli ticari ilişkilerinde mevcut yapılarını yeniden gözden geçirmeleri gerekliliğini göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye de yeni ekonomi ve ticaret politikaları üretmesi konusunda 2010 yılından itibaren Asya-Pasifik ülkeleri ile ilişkileri geliştirme stratejisi doğrultusunda Ağustos 2019'da, Yeniden Asya Girişimi'ni ilan etmiştir. Bu stratejik atılım, Türkiye'nin Asya ülkeleri ile ticari bağlarının genişletilmesine katkı sağlayarak bu coğrafyadaki pazarlara daha fazla açılma imkanı ile ikili ekonomik ilişkilerin de güçlendirilmesini hedeflemektedir.

Hali hazırda, küresel ticaret dinamikleri içerisinde Türkiye, 2019 itibarıyla 180 milyar dolar tutarındaki ihracatıyla 29. sırada yer alırken 210 milyar dolarlık ithalatıyla 25. sırada gelmektedir. Tarihsel açıdan Türkiye'nin ticaret performansını değerlendirdiğimizde, son 20 yıl içinde ticaret hacminin düzenli olarak arttığını, son 10 yılda da ihracat rakamlarında pozitif yönde önemli bir ivme yakalandığını ifade edebiliriz. Bu gelişmenin, ihracatın ithalata karşılama oranında da olumlu yönde yansıtıldığı görülebilir. Bu süreci rakamlarla ifade edecek olursak, 2000'de 27 milyar dolar olan ihracat hacmi, 2010'da 113 milyar dolara ve ardından hızlı bir şekilde yükselerek 2019'da 180 milyar dolara ulaştıktan sonra Covid-19 salgınının da etkisiyle 2020'de 169.5 milyar dolara gerilemiştir. İthalat tarafında ise, 2000'de 54 milyar dolardan 2010'da 185 milyar dolara kadar yükselen ithalattaki artış, zamanla yavaşlayarak 2015'te 207 milyar dolar, 2019'da 210 milyar dolar, 2020'de ise 219 milyar dolar seviyelerinde gerçekleşmiştir. 2000-2019 yılları arasında ihracatın ithalata karşılama oranı, %51'den %86'ya yükselmiş olup, ilk 10 yıl içerisinde %10 artmasından takiben sonraki dokuz yıl içerisinde %25 yükselmesi, ülkenin ticaret dengeleri açısından oldukça önemli bir gelişme olmuştur. 2020'de tüm verilerde olduğu gibi bu oran da %77'ye gerilemiştir.

Asya kıtasında son 20 yıl içerisinde yaşanan ekonomik kalkınma süreçleri neticesinde, dünyanın ekonomi merkezine bu kıtaya kaymakta olduğu ve bu bağlamda, Çin ve Japonya gibi ana aktörlere ek olarak Güney Kore, Hindistan, Malezya ve Singapur gibi birçok ülkenin de dikkat çeken atılımları sayesinde bu ekonomik eksen kaymasının, daha da hızlandığını görebilmekteyiz. Bu gelişmelere kayıtsız kalmayan Türkiye de, Asya-Pasifik stratejisini olgunlaştırarak bu bölgedeki ülkeler ile ikili ekonomik ilişkilerine ek olarak bölgesel çapta da Güneydoğu Asya Uluslar Birliği'nin (GAUB) gibi örgütlerle de ilişkilerini pekiştirmektedir.

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Ağustos 2019'da duyurduğu Yeniden Asya Girişimi, ana hatlarıyla Türkiye'nin, Batı ile olan ilişkilerini etkilemeksizin, ve hatta söz konusu ilişkilere de katkı sağlamak üzere Asya ülkeleri ile

ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Girişim çerçevesinde özelde Güney Kore, Japonya, Endonezya, Çin, Singapur ve Malezya'dan bahsedilmekte olup genel perspektifte ise GAUB ülkeleri ile ticari ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi adına Dışişleri Bakanlığı önderliğinde çok sayıda girişim gerçekleştirilmektedir.

Bu politikanın ana amaçlarından birisi aralarında kayda değer farklılıklar bulunan bu ülkelere diplomatik yaklaşımlarda bölge dinamiklerini ele alan, odaklı ve uygulanabilir stratejileri hayata geçirmektir. Bu noktada Türkiye, öncelikli olarak 2010'da GAUB Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nı imzalayarak kurumsal düzeyde ilişkilerin sağlam bir düzleme oturtulmasına yönelik önemli bir adım atmıştır. Sonraki yıllarda ise Malezya ile Ağustos 2015'te, Singapur'la Ekim 2017'de ve Güney Kore ile Ocak 2020'de Serbest Ticaret Anlaşmalarına (STA) imza atmıştır. Öte yandan bu dönemde çok boyutlu ve proaktif dış politika ilkeri çerçevesinde 2015'de ilk adımları atılan ASEAN ile Türkiye arasındaki Sektörel Diyalog Ortaklığı ilişkisi 2017'de hayata geçirilmiştir. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin bahsi geçen ülkelerin pazarlarına daha fazla açılma imkanı sağlamasının yanı sıra ülke ekonomisinin ve Türk firmalarının da tanıtılması ve görünürlüğü artırılmasına önemli katkılar sunmuştur. Böylece, ticari ilişkilerin yanı sıra taraflar arasındaki yatırımlara da yeni imkanlar sağlanmıştır.

Bu gelişmelerin pratikteki kanıtları olarak gösterebileceğimiz ticari verilerle göz atacak olursak, odak ülkeler arasında da farklı eğilimlerin olduğunu görebiliriz. Yeniden Asya Girişimi çerçevesinde bahsi geçen ülkelerle Türkiye'nin son 20 yıldaki ticari ilişkilerine baktığımızda 2010'a kadar durgun bir şekilde ilerleyen dinamiklerin, 2010-2015 arasında hafif yukarı doğru bir eğilime girmesinin ardından 2017 dahil olmak üzere Türkiye'nin ihracatında oransal olarak büyük artışlar meydana geldiğini not etmekteyiz. Söz konusu periyohta, Türkiye'nin ilgili ülkelere ithalatında da azalışlar gözlemlenmektedir. Bu grubun içerisinde ise her ne kadar Türkiye, ilk olarak Malezya (2015) ile serbest ticaret anlaşması imzalamış olsa da, en iyi ivmenin Güney Kore, Japonya ve Singapur ile yürütülen ticari ilişkilerde yakalandığı görülmektedir.

2015-2019 dönemi ticari verileri bize Türkiye'nin Güney Kore'ye ihracatının 2015'de 568 milyon dolardan 2019'da 943 milyona yükseldiğini, ithalatının da aynı yıllar için 7 milyar dolardan 5.7 milyar dolara düştüğünü göstermektedir. Japonya ile olan ticari dinamiklere göz atığımızda ise Türkiye'nin 2015'de 334 milyon dolar olan ihracatının, 2019'da 502 milyon dolara çıktığını, ithalatının ise 2017 sonrasında geçmiş yıllardaki hızlı yükseliş eğiliminin aksine 4.2 milyar dolardan 2019'da 3.6 milyar dolara düştüğü görülmektedir. Singapur özelinde ise 2015'te, Türkiye'nin ihracatı 432 milyon dolardan 2019'da 750 milyon dolara ulaşmış olup ithalati, 365 milyon dolardan 286 milyon dolara gerilemiştir. Diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, hedeflenen ticari atılımların en başarılı şekilde bu üç ülkeyle yürütüldüğü ifade edilmelidir.

Her ne kadar Çin, gerçekleştirilen ticaret hacmi açısından girişimin odağındaki ülkeler bağlamında açık ara lider olsa da oransal bazda güçlü bir yükseliş eğilimi gözlenmemektedir. 2015 yılı itibarıyla Türkiye, Çin'e 2.4 milyar dolarlık ihracat yaparken, 2019 yılına gelindiğinde söz konusu değer 2.7 milyar dolara yükselmiştir. Buna ek olarak, daha önemli bir gelişme ithalat tarafında yaşanmış, ve ithalatta aynı dönemde 24.8 milyar dolardan 19.1 milyara kadar bir azalma kaydedilmiştir. Tüm bu bilgiler Türkiye'nin toplam ticaret açığının ana nedenlerinden birisi olan Çin'den gerçekleşen ithalattaki bu kayda değer değişim, olumlu bir gelişmedir. Endonezya'ya yapılan ihracatta ise belirli ölçüde başarı elde edilerek 2015'teki 207 milyon dolar seviyesi 2019'da 289 milyon dolara çıkarılmıştır. Aynı dönemde Türkiye'nin Endonezya'dan ithalatında ise 1.6 milyar dolardan 1.3 milyar dolara düşen bir azalma gerçekleşmiştir. Genel itibarıyla burada bahsedilen gelişmeler, Türkiye'nin bu altı ülkeye 2015-2019 arası yaptığı ihracat miktarının %29 artmasına ve ithalatının da %17 azalmasına işaret etmektedir. Türkiye'nin toplam ihracatı içerisinde adı geçen ülkelerin payının 2015'de %2.8'den 2019'da %3'e ulaştığı ve aynı dönemde ithalattaki payının da %18'den %15'e düştüğü vurgulanmalıdır.

Türkiye'nin 2023 vizyonu ile orta ve uzun dönemli gelecek perspektifleri doğrultusunda amaç edindiği hedeflerine ulaşabilmesinde, küresel pazarlara daha fazla açılması ve Yeniden Asya Girişimi'nin örneklemediği gibi yeni bölgelere yönelik atılımlarını artırması önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çerçevede, öncelikle, 2021'de aşılma çabalarının başarı kaydetmesi ile salgının küresel çapta kontrol altına alınabilmesi durumunda Türkiye'nin, bu yeni adımların meyvelerini daha verimli bir şekilde toplayabileceğini ifade edebiliriz. Bu noktada ekonomik projeksiyonları incelediğimizde farklı kuruluşlarca hazırlanan çeşitli raporlarda Asya'daki büyük ekonomilerin orta ve uzun vadede pek çok Batılı gelişmiş ekonomiyi geride bırakacağı tahmin edilmektedir. Bu minvalde, Birleşik Krallık merkezli Standard Chartered adlı uluslararası finans ve bankacılık kuruluşunun 2019'da yayımladığı rapor, Türkiye'nin 2030'da 9.1 trilyon dolarlık Gayri Safi Yurtici Hasıla (GSYH) ile dünyanın beşinci büyük ekonomisi olarak yerini alacağını öngörmektedir. Raporunda ilk sırayı 64.2 trilyon dolarla Çin alırken, Asya ülkeleri dışında listede 31 trilyon dolarla Amerika Birleşik Devletleri üçüncü sırada, 6.9 trilyon dolarlık GSYH ile Almanya ise 10. sırada bulunmaktadır.

Sonuç olarak Covid-19 salgını nedeniyle 2020'de duraksayan Yeniden Asya Girişimi'nin çıktılarının son beş yıldaki ticari verilerde göz önüne alınarak öncelikle oransal açıdan artmaya devam edeceğini, buna paralel olarak girişim kapsamındaki ticaret hacminin de potansiyeline yarışır bir boyutta genişleyeceğini tahmin etmekteyiz. Bu gibi yeni girişimlerle ticaret yapısının çeşitlendirilmesinin, ekonominin diğer alanlarını da olumlu yönde etkileyerek birlikte makro ölçekte bir ekonomik kalkınma sürecine katkı sunacağını ifade etmemiz uygun olacaktır.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Azerbaycan'ın Pakistan Büyükelçisi Ali Alizade, Pakistan Genelkurmay Komitesi Başkanı General Nadeem Raza ile görüşti. Taraflar, Pakistan ve Azerbaycan'ın bölgede barış ve istikrarın sağlanması yönündeki çabaları hakkında görüş alışverişinde bulunarak, iki ülke arasındaki savunma, güvenlik ve askeri işbirliğini değerlendirdiler. General Nadeem Raza, Azerbaycan'ın savaştaki son zaferi ve top raklarında kontrolü yeniden sağlaması nedeniyle Alizade'yi tebrik etti (Azertag.az, 11.02.2021).
- Tacik Dışişleri Bakanı Sirojiddin Muriddin, Rus meslektaşları Sergey Lavrov ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Bakanlar, geçtiğimiz günlerde Moskova'da düzenlenen Tacik-Rus hükümetler arası ticaret ve ekonomik işbirliği komisyonunun 17. oturumu dâhil bir dizi ikili işbirliği konularını görüştüler. Taraflar, ayrıca Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) ve Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) kapsamındaki Tacikistan ve Rusya arasındaki işbirliği üzerine görüş alışverişinde bulunarak, çok taraflı işbirliğinin daha da genişletilmesine yönelik isteklerini teyit ettiler (Asiaplustj.info, 11.02.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanlığı Altıncı Siyasi Daire Başkanı Ermek Ömüraliyev, Kırgız Cumhuriyeti AB Delegasyonu Başkanı Eduard Auer ile görüştü. Taraflar, çeşitli alanlarda çok kapsamlı etkileşim ve işbirliği konularını ele aldı. AB'nin kamu yönetimi, insani gelişme ve yeşil ekonomi reformu konusundaki deneyim ve proje faaliyetlerini paylaşma imkanlarına özel bir vurgu yapıldı (Kabar.kg, 09.02.2021).
- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Afgan tarafının girişimiyle Afganistan Cumhurbaşkanı Eşref Gani ile bir telefon görüşmesi yaptı. Devlet başkanları ikili işbirliği imkanlarını görüşerek, Afgan hükümetini temsil eden 2021'in ilk yarısında Kazakistan'ı ziyaret edecek heyetle diyalogun sürdürülmesini kabul ettiler. Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, müzakerelerin sonuçlarını pekiştirmek için Cumhurbaşkanı Eşref Gani'yi resmi ziyaret kapsamında Kazakistan'a davet etti (Avesta-news.kz, 11.02.2021).
- Özbekistan ve Avrupa Birliği temsilcileri, Genişletilmiş Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması müzakerelerinin yedinci turunda bir video konferans gerçekleştirdiler. Toplantıya, Özbekistan Yatırım ve Dış Ticaret Bakan Yardımcısı Badriddin Abidov ve Avrupa Komisyonu Ticaret Genel Müdürlüğü Başkan Yardımcısı Timo Hammaren başkanlık etti. Söz konusu konferansta ticaretle anlaşma taslağının geliştirilmesi ana gündem maddesi olmuştur. Müzakerelerin altıncı turu, Eylül 2020'de gerçekleştirilmişti (Kun.uz, 08.02.2021).
- Kırgızistan Savunma Bakanı Taalaybek Ömüraliyev, Bişkek'te Katar Savunma Bakanlığı heyeti ile bir protokol toplantısı gerçekleştirdi. Çalışma toplantısında taraflar ortak projelerin uygulanması, Kırgız askeri personelin Katar'da eğitilmesi ve dağlık bölgelerde ortak savaş tabikatı yapılması olanaklarını değerlendirdi. Görüşmenin ardından ilgili protokol taraflarca imzalandı (Kabar.kg, 12.02.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan Ticaret ve Entegrasyon Bakanlığı salgının, e-ticaretin büyümesine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu duyurdu. Çevrimiçi ilaç, ev eşyaları ve gıda ürünleri alımları önemli ölçüde arttı. 2020'nin ilk altı aylık döneminde 1 milyar dolara ulaşan e-ticaret pazarı, yıl sonunda 2.1 milyar dolara çıktı. Kazakistan Merkez Bankası, gayrinakdi ödemelerin 2.5 kat arttığını bildirdi. Uzmanlar, online satışların payının 2022 yılına kadar toplam yıllık satışların %13'üne denk geleceğini tahmin etmektedir (Qazaq TV, 08.02.2021).
- Rusya Merkez Bankası, temel faiz oranında bir değişiklik yapmadı. Kurumdan yapılan açıklamaya göre %4.25 olan temel faiz oranı devam edecektir. Rusya ekonomisi, artan talep ve fiyatlar ile birlikte toparlanmanın ilk işaretlerini gösterdi. Kurumun tahminlerine göre, Rusya ekonomisi 2021'de %3-4 oranında büyüyecek. Banka uzmanları, büyüme oranı tahminlerini 2022 ve 2023'te sırasıyla %2 ile %3.5 arasında olacak şekilde düşürdüler. Enflasyon ise 2021'de %3.7-4.2 arasında olması beklenmektedir (TASS, 12.02.2021).
- Türkiye, 2023 yılının ilk çeyreğinde Karadeniz'deki Sakarya Gaz Sahası'ndan iç piyasaya yönelik ilk gazını alacak. Önümüzdeki iki yıl içinde 10 kuyunun açılacağı saha, ülkenin ilk milli sondaj gemisi olan Fatih tarafından geçen yıl keşfedildi. Sahada olduğu tahmin edilen 405 milyar metreküp doğalgaz stoğu, ülkenin doğalgaz talebini sekiz yıl boyunca karşılayabilecek potansiyele sahiptir (Anadolu Ajansı, 12.02.2021).
- Belarus ekonomisi, 6 milyar doları doğrudan yabancı yatırım olmak üzere toplam 8.7 milyar dolar yabancı yatırım çekti. Rusya, Kıbrıs ve Avusturya, ülke ekonomisindeki en büyük yatırımcılar arasında bulunmaktadır. Rusya'nın toplam yatırımlar içerisindeki payı %41.4'e denk gelirken, diğer yatırımcı ülkelerin payı %10'un altında kaldı. Belarus'un yurtdışındaki yatırımları ise %66'sı Rusya'da olmak üzere yaklaşık 5 milyar doları bulurken Ukrayna'daki yatırımları ise %9 civarındadır. Belarus yatırımlarının yaklaşık %8.6'sı da Birleşik Krallığa yapıldı (BelTA, 11.02.2021).
- Kırgızistan Ulusal Bankası'na göre, ülkeye gönderilen göçmen havaleleri 2020'de neredeyse 2.4 milyar dolar buldu. Bu rakam, 2019'a göre 29.7 milyon dolar daha düşük gerçekleşmiştir. Ağırıklı olarak Rusya'dan gerçekleşen döviz transferlerinin hacmi, 2.3 milyar dolara ulaştı. Kırgızistan'dan yurtdışına yapılan transferlerin hacmi ise 488 milyon dolar oldu. Sonuç olarak, net işçi döviz girişi yaklaşık 1.9 milyar dolara ulaştı (24.kg, 11.02.2021).
- Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, halk sağlığını geliştirmek, tarım ve turizm sektörleri ile gençlere yönelik politikaları desteklemek için yeni tedbirler açıkladı. Bu amaçlar için hükümet 5.5 milyar dolar tahsis edecektir. Ülke, gençler için 500 bin ilave iş yaratmayı, 200 bin kadına iş fırsatı sağlamayı ve 300 bin vatandaşın yoksulluktan kurtarmayı planlamaktadır. Tahsis edilecek 570 milyon dolarlık kredi fonu ile aile şirketleri de desteklenecektir. Hali hazırda ülkede 23 milyar dolar tutarında 226 sanayi ve altyapı projesi yürütülmektedir (UzReport, 10.02.2021).

Toplum ve Kültür

- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, "Uluslararası Türk Dili Günü" onuruna çevrimiçi bir toplantı düzenledi. Toplantıya Türk Devletlerinden Dışişleri ve Eğitim Bakanlıkları, UNESCO Milli Komisyon Yetkilileri, TÜRKSOY, TÜRKPA, TİKA ve Yurtdışı Türkler Başkanlığı temsilcileri ile akademisyenler katıldı. Katılımcılar, "Uluslararası Türk Dili Günü" nün Birleşmiş Milletler Uluslararası Günlere listesine dahil edilmesini değerlendirdiler (Turkkon.org, 10.02.2021).
- Türk Konseyi Genel Sekreteri Bağdat Amreyev Taşkent ziyaretinde Özbekistan Senatosu Başkanı Tanzila Narbaeva, Dışişleri Bakanı Abdulaziz Kamilov ve Yatırım ve Ticaret Bakanı Sardor Umurzakov ile bir araya geldi. Taraflar, Özbekistan'ın Türk Konseyi'ne katılımının önemine dikkat çekerek ticaret, ulaşım, turizm ve sosyo-kültürel alanlarda güncel işbirliği konularını görüştüler. Taraflar, 2021 yılında düzenlenecek ortak etkinliklerin yanı sıra Konsey'in gündeminde olan çeşitli konularda da görüş alışverişinde bulundular (Turkkon.org, 08.02.2021).
- Afganistan, Hindistan'dan ilk 500.000 doz koronavirus aşısını teslim aldı. İlk aşamada sağlık çalışanları aşılanacak olup, onları yaşlılar ve kronik hastalığı olan vatandaşlar takip edecektir. Afganistan nüfusunun yaklaşık %60'ı, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası ve diğer ülkeler tarafından yapılacak bağışlarla aşılanacaktır (Avesta.tj, 09.02.2021).
- Rusya Eğitim Bakanlığı, Özbekistan'daki Rusça dil yeterlilik düzeyini iyileştirmeyi amaçlayan "Sıfır" projesi için 75 milyon ruble (1 milyon dolar) tahsis edecek. 2020'de projenin ilk aşamasının bir etabı olarak, Rusya'dan 32 uzman, Özbekistan'ın 14 bölgesinin tamamında yaklaşık 4.000 yerel öğretmeni ve 500 öğrenciyi Rusça dili bilgisi sınavına tabi tuttu. 2021 yılında ilk 100 öğretmen ve eğitimciler okularda çalışmak üzere Özbekistan'a gönderilecek (Darakchi.uz, 12.02.2021).
- Uluslararası Türk Akademisi, Türk dünyasının büyük şairlerinden Ali Şir Nevai'nin 580. yıldönümüne adanmış bir etkinlik düzenledi. Etkinliğe Türk devletlerinden diplomatlar, Türk dünyasından uluslararası örgütlerin başkanları, şairler ve yazarlar katıldı. 2020 yılında Türk Akademisi, Ali Şir Nevai'nin Hamse koleksiyonundaki tanınmış çok sayıda şiirini Kazakça'ya çevirdi. 2021 yılında şairin eserlerinin diğer Türk dillerine çevrilmesi planlanmaktadır (Twesco.org, 09.02.2021).
- Kırgızistan ile Türkiye arasında Bişkek Kırgız-Türk Dostluk Devlet Hastanesi'nin açılması, ortak yönetimi ve devri ile ilgili anlaşma Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylandı. Anlaşma, Kırgızistan vatandaşlarının Türkiye'de yüksek tıp eğitimi almasına olanak tanıyor. Türkiye tarafından sağlanan hibe ile 72 yataklı modern kliniğin yapımı, Haziran 2016'da TİKA Bişkek Koordinatörlüğü tarafından başlatıldı (Kabar.kg, 11.02.2021).